

Nr 23.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning i visst fall i anledning av olycksfall i arbete; given Stockholms slott den 29 januari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 januari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, uppkommen fråga angående ersättning i visst fall i anledning av olycksfall i arbete samt anför.

Genom olycksfall den 26 januari 1923 ådrog sig jordbrukaren *Gustaf Verner Eriksson* i Västbyggeby, Norra Valbo, Gävleborgs län, under arbete med skogshuggning hos enskild arbetsgivare en huggskada i vänster knä.

Den 10 mars 1942 inkom till riksförsäkringsanstalten en framställning från Eriksson om ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen på grund av 1923 års olycksfall jämte en av hans arbetsgivare undertecknad anmälan om olycksfallet. I framställningen anfördes i huvudsak följande:

Efter olycksfallet intogs Eriksson på sjukhus, där han fick kvarstanna omkring en månad. Under den närmaste tiden därefter fick han flera gånger besöka sjukhuset för tillsyn och efterskötsel. Full hälsa återvanns emellertid icke och år 1933 nödgades Eriksson ånyo anlita sjukhusvård för omkring en månads tid. Därefter föreföll till en början förbättring hava inträtt, men så småningom började plågor och besvär åter göra sig kännbara. Eriksson kunde icke utan stor möda deltaga i arbetet på sin gård och trots att driften omlades från rent jordbruk till trädgårdsskötsel fick han allt svårare att sörja för sin familjs bärgning. Besvärerna av skadan vore numera så pass förstorade, att Eriksson icke längre såge sig någon möjlighet att utan hjälp från det allmänna i en eller annan form klara försörjningsproblemet. Grävningsarbete kunde han icke utföra annat än under korta stunder med långa vilopausar och till och med arbete med rensning beredde honom stora svårigheter på grund av stelt ben och de ansträngande kroppsställningar, som han för benets skull måste intaga.

Anmälan till riksförsäkringsanstalten om olycksfallet ingavs icke vare sig år 1923 eller år 1933. Varken Eriksson eller hans arbetsgivare hade begrepp om att en möjlighet därtill stode till buds. Till en början hade det också förefallit som om skadan skulle läkas. Eriksson hade dessutom varit van att ej klaga i onödan och hade därför slitit så gott han kunnat för att klara sin familj och sin rörelse. Numera vore givetvis anspråken på ersättning för olycksfallet — lagligen sett — preskriberade. Då det emellertid förefölle naturligare, att det allmänna trädde till genom olycksfallsersättning än på annat sätt, hemställde Eriksson, att riksförsäkringsanstalten måtte utanordna ersättning för olycksfallet.

Eriksson hade underhållsskyldighet mot hustru (född år 1913) och fyra minderåriga barn (födda åren 1937, 1938, 1940 och 1941). Dessutom väntade hans hustru på eftersommaren 1942 ännu ett barn. Erikssons ekonomiska ställning vore därför synnerligen svår. Trädgårdsskötseln gäve redan för en fullt arbetsför idkare endast obetydligt överskott; Erikssons relativa orörlighet droge ned resultatet ytterligare, enär han för ett flertal sysslor måste använda lejd arbetskraft.

Det må anmärkas, att det väntade barnet fötts i augusti 1942.

I ett vid framställningen fogat, den 2 mars 1942 utfärdat läkarintyg rörande Eriksson har anförts, bland annat:

Den aktiva rörligheten i vänstra knät är 170° — 140° , passivt kan sträckas nästan fullt. Rörligheten i högra knät är 180° — 60° . Vänstra knät förete ej utgjutning, ingen nämnvärd kapselförtjockning. Vid gången föres vänstra knät rakt. Eriksson har varit i skogsarbete och jordbruksarbete men besväras av stelheten i vänstra knät. Han uppger sig kunna gå vid pass 2—3 km i sträck. Besväras ej så mycket vid gång i trappor, men när han sitter med benet sträckt smärtar i knät och det känns särskilt besvärligt, när han sedan stiger upp och går.

I intyg av en närboende hemmansägare anfördes, att Eriksson på grund av knäskadan vore »oförmögen att utföra en stor del av de arbeten, som fordras på ett mindre jordbruk». Erikssons närmaste granne förklarade sig i

intyg hava iakttagit, att Eriksson vore »oförmögen att utföra alla de arbeten, som förekomma på ett jordbruk».

Genom beslut den 26 mars 1942 förklarade sig *riksförsäkringsanstalten* icke kunna upptaga ersättningsfrågan till prövning, enär anstalten erhållit underrättelse om olycksfallet först efter det att mer än tio år förflutit sedan eventuell fordran i anledning av olycksfallet uppkommit och rätt till talan om ersättning för detsamma jämlikt förordningen den 4 mars 1862 om tio-årig preskription och om kallelse å okända borgenärer sålunda vore förlorad gentemot anstalten.

I skrivelse den 25 maj 1942 har Eriksson hemställt, att Kungl. Maj:t av nåd måtte låta honom bliva delaktig av den skadeersättning, som skulle hava tillkommit honom, därest gällande lag varit tillämplig. Eriksson erinrade om det svåra ekonomiska läge, vari han råkat genom sin bristande arbetsförmåga, och de högst ömmande familjeförhållanden, under vilka han levde.

Eriksson åberopade till riks-försäkringsanstalten ingivna handlingar samt därjämte ett intyg av Gävleborgs läns sparbank, utvisande att Eriksson hade två lån i banken, ett å 6,000 kronor mot inteckning i 11⁷/₁₀ penningland Västbyggeby nr 2 och lägenheten Västbyggeby 2²⁹ samt ett lån å numera 800 kronor mot borgen. Eriksson uppgav, att han därutöver vore skyldig i smärre poster omkring 500 kronor. Hans tillgångar utgjordes av fastigheterna, taxerade till 8,000 kronor, samt av ett enkelt bohag för två rum och kök, måhända värt 500 kronor. Enligt företedd transumt av kommunaldebetsedel ålåde det Eriksson att utgiva allmän kommunalskatt enligt 1941 års taxering för 5 skatte-kronor 62 skatteören.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av riks-försäkringsanstalten, försäkringsrådet och statskontoret.

Riks-försäkringsanstalten framhåller, att anstalten, om olycksfallsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle hava tillerkänt Eriksson viss ersättning. Då emellertid på grund av preskriptionen förutsättning för rätt till ersättning icke föreläge, hemställer anstalten, att Erikssons framställning icke måtte föranleda till någon åtgärd.

Försäkringsrådet erinrar till en början om att Kungl. Maj:t genom brev den 17 juli 1942 förordnat, att viss ersättning skulle utgivas till en person — sjömannen Torsten Verner Lutti — i anledning av olycksfall, trots att rätt till ersättning varit preskriberad (jfr propositionen nr 299/1942, bankoutskottets utlåtande nr 59/1942 samt riksdagens skrivelse nr 451/1942. Såsom försäkringsrådet framhållit i utlåtande till Kungl. Maj:t den 16 januari 1942 över Luttis ansökan funne försäkringsrådet principiella skäl tala mot utgivande av ersättning i de fall, då rätt till talan därom gått förlorad. Vad beträffade frågan huruvida sådana billighetsskäl föreläge, att Eriksson i likhet med Lutti borde tillerkännas ersättning av statsmedel, funne försäkringsrådet de omständigheter, som i föreliggande fall föranlett preskription, tala därför.

Försäkringsrådet har dock ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke,

därest ersättning av statsmedel ansåges böra utgivas i fall, varom nu vore fråga och vilka torde utgöra ett icke obetydligt antal, före prövningen borde verkställas en undersökning beträffande samtliga de fall, vari riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt socialförsäkringsbolag på grund av preskription avslagit framställning om ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller därmed inom sociallagstiftningen jämställda författningar.

Tre ledamöter¹ ansågo, att såväl de omständigheter, som i föreliggande fall föranlett preskription, som Erikssons ekonomiska villkor talade för att han borde tillerkännas ersättning. Beträffande den av rådet ifrågasatta undersökningen anförde dessa tre ledamöter:

En sådan undersökning skulle väl närmast hava till ändamål att söka utröna dels anledningen till att anspråk på ersättning i varje särskilt fall icke blivit i behörig tid framställt, dels vilka konsekvenser i ekonomiskt hänseende utgivandet av ersättning av statsmedel efter ansökan hos Kungl. Maj:t skulle medföra för statsverket. På grundval av denna undersökning kunde måhända, i händelse undersökningens resultat föranledde därtill, fastställas vissa riktlinjer för bestämmande av i vilka fall ersättning av statsmedel borde medgivas och efter vilka grunder ersättningen i fråga skulle utgå. Måhända är det icke uteslutet, att det av en sådan undersökning kunde visa sig påkallat att genom särskild lagstiftning söka reglera frågan om preskription i vad avser ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen och därmed jämställda författningar inom sociallagstiftningen.

Två ledamöter² yttrade:

En ansökning att av statsmedel erhålla ersättning på den grund att talan om ersättning enligt gällande lagstiftning genom preskription gått förlorad kan enligt vår mening icke tillstyrkas i andra fall än där speciella, från det vanliga avvikande förhållanden föreligga, vilka komma förlusten av ersättningen att framstå såsom särskilt hård eller obillig. Den ersättning, som under sådana förhållanden beviljas, synes allt efter styrkan av de skäl, som anses böra föranleda bifall, kunna sättas antingen till hela det ersättningsbelopp, som genom preskriptionen förlorats, eller till den större eller mindre del av detta belopp, som kan anses skäligt. Beträffande Eriksson synas i varje fall icke så starka skäl föreligga, att full ersättning av statsmedel bör tillerkännas honom. En någorlunda tillförlitlig uträkning av vad Eriksson genom preskriptionen förlorat kommer för övrigt med hänsyn till omständigheterna i saken att bliva förenad med avsevärda svårigheter. Däremot synes ersättning med ett mindre belopp helst i form av årlig livränta för framtiden måhända icke obefogad.

Förslaget att verkställa en undersökning beträffande samtliga på grund av preskription avslagna framställningar — vilken undersökning, därest den igångsattes, väl måste komma att omfatta såväl den allmänna tioårspreskriptionen som de kortare preskriptionstider, som finnas inom sociallagstiftningen — anse vi oss icke kunna biträda. Om statsmedel i enstaka undantagsfall skola utges på grund av speciella billighetsskäl, synes det lämpligt, att deras utgivande göres beroende av ansökning i varje särskilt fall av den som enligt gällande lagstiftning genom preskriptionen gjort den ekonomiska förlusten. Skulle åter de preskriptionsbestämmelser, som för närvarande gälla, för sociallagstiftningens del anses onödigt hårda, synes detta lämpligen böra beaktas vid blivande revision av denna lagstiftning.

¹ Herrar Haynez, Lindahl och Aman.

² Herrar Geijer och Hultman.

Statskontoret förklarar, att dispens från gällande preskriptionsbestämmelser såsom regel icke borde medgivas. Undantag från denna regel syntes endast böra göras, där alldeles särskilda förhållanden av ömmande art förelåge. Statskontoret kunde icke finna, att omständigheterna i föreliggande fall — trots sökandens svaga ekonomiska ställning — innefattade tillräckligt starka billighetsskäl för att medge dylik gottgörelse. Statskontoret ansåge sig därför och med hänsyn till de konsekvenser ett bifall till Erikssons ansökning otvivelaktigt skulle föra med sig icke kunna förorda bifall till densamma.

Därest Kungl. Maj:t skulle vilja tillmötesgå ansökningen, borde detta i varje fall icke ske i vidare mån än att Eriksson med anlitan av det under tolfte huvudtiteln upptagna anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. finge från och med tidpunkten för ansökningens ingivande komma i åtnjutande av den livränta, vartill han skulle ha varit berättigad enligt olycksfallsförsäkringslagen, därest preskription icke mellankommit.

Statskontoret anför slutligen, att ämbetsverket icke funne tillräckliga skäl föreligga att igångsätta sådan särskild undersökning angående på grund av preskription avslagna framställningar om ersättning, som försäkringsrådet ifrågasatt.

Enligt stadgad praxis är en fordran, som grundas på lagen om försäkring för olycksfall i arbete, underkastad preskription. Skäl kunna dock stundom föreligga att, trots att en sådan fordran blivit preskriberad, utgiva ersättning av statsmedel i anledning av olycksfallet. En ansökan om sådan ersättning synes nämligen böra bifallas i fall, då det måste anses vara särskilt obilligt gentemot den skadade, om han bleve utan varje ersättning. En förutsättning för utgivande av ersättning måste uppenbarligen jämväl vara, att det icke föreligger någon tvekan om att den yppade skadan förorsakats av det olycksfall, om vilket är fråga.

Med hänsyn till det bedömande ur billighetssynpunkter, som sålunda bör ske, synes fråga om utgivande av ersättning i fall, då anspråket därpå preskriberats, böra prövas i varje särskilt fall. Då för övrigt allmänna riktlinjer för bestämmandet av i vilka fall ersättning bör medgivas med hänsyn till de skiftande förhållandena icke synas kunna uppdragas, finner jag anledning icke föreligga att verkställa den av försäkringsrådet ifrågasatta undersökningen beträffande samtliga de fall, i vilka riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt försäkringsbolag på grund av preskription avlagit framställning om ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller därmed jämställda författningar inom sociallagstiftningen. Spörsmålet om eventuell ändring av gällande preskriptionsbestämmelser inom sådan lagstiftning torde böra upp- tagas till behandling i annat sammanhang.

Vad angår nu föreliggande ansökan om ersättning finner jag omständigheterna tala för att Eriksson av billighetsskäl lämnas gottgörelse av statsverket i anledning av den skada han genom olycksfall ådragit sig. Vid bedömandet av frågan har avseende givetvis blivit fäst även vid Erikssons familjeförhållanden och ekonomiska ställning. Eriksson synes mig böra beredas ersättning

Departement-
chefen.

från och med den 10 mars 1942, då ansökan om ersättning inkom till riksförsäkringsanstalten, enligt samma grunder, som skulle hava gällt, därest preskription icke mellankommit. Ersättningens belopp torde efter ytterligare utredning böra fastställas av riksförsäkringsanstalten och utgå från det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till jordbrukaren Gustaf Verner Eriksson må av det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till Diverse pensioner och understöd m. m. för tiden från och med den 10 mars 1942 utbetalas ersättning i anledning av det honom den 26 januari 1923 övergångna olycksfallet med belopp, som, därest preskription icke mellankommit, skulle hava utgått till honom jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Hammarberg.